

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 39/2018-16

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 30. januára 2018 predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. Marcel Jurko, advokát, s. r. o., Dominikánske námestie 11, Košice, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Marcel Jurko, PhD., a sťažnosť maloletého [REDACTED], [REDACTED], a maloletého [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených sťažovateľom ako zákonným zástupcom, bez právneho zastúpenia, pre namietané porušenie ich základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Košiciach č. k. 8 CoP 291/2017-644 z 20. novembra 2017 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED], maloletého [REDACTED] a maloletého [REDACTED] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 22. decembra 2017 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), maloletého [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a maloletého [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „maloletí“ alebo spolu aj „sťažovatelia“), ktorou sa domáhali vydania nálezu, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie ich základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) č. k. 8 CoP 291/2017-644 z 20. novembra 2017 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“) a ktorým by napadnuté uznesenie tohto súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

2. Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že na Okresnom súde Košice I (ďalej len „okresný súd“) sa pod sp. zn. 21 P 134/2016 viedlo konanie o návrhu matky maloletých detí [REDAKOVANÉ] (ďalej len „matka“) na nariadenie návratu maloletých detí do krajiny ich obvyklého pobytu na území Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska. Okresný súd uznesením č. k. 21 P 134/2016-553 zo 4. apríla 2017 návrhu matky vyhovel a nariadil sťažovateľovi – otcovi maloletých detí, aby navrátil maloletých do krajiny ich obvyklého pobytu v lehote 30 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia, a v prípade, že by sťažovateľ maloleté deti nevrátil, rozhodol, že matka je oprávnená prevziať ich na území Slovenskej republiky na účel ich vrátenia do miesta ich obvyklého pobytu. Zároveň rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania.

3. Okresný súd dospel k svojmu záveru o nutnosti nariadiť návrat maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu, keďže vykonaným dokazovaním nezistil žiadne okolnosti, ktoré by tomu bránili. V odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal na zistenia, že maloleté deti pochádzajú z manželstva rodičov, ktoré bolo uzatvorené 7. júla 2007 a ktoré ku dňu vydania rozhodnutia okresného súdu právne trvalo. Obe maloleté deti sa narodili v Írsku, sú občanmi Írska a spolu s rodičmi žili v Írsku od svojho narodenia. Dňa 3. júla 2016 vzal sťažovateľ maloleté deti na prázdniny na Slovensko k starým rodičom s tým, že po prázdninách sa vrátia späť do Írska, s čím matka súhlasila. Sťažovateľ sa však do Írska vrátil sám a matke oznámil, že deti sa už do Írska nevrátia a ostanú spolu s ním žiť na Slovensku. Zároveň sa odsťahoval z ich spoločnej domácnosti. Na základe uvedeného mal okresný súd preukázaný úmysel sťažovateľa opustiť Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska. Z vykonaného dokazovania vyplynulo i to, že 18. júla 2016 sťažovateľ v Írsku požiadal o zverenie maloletých detí do jeho výlučnej starostlivosti a 5. augusta 2016 podal návrh na vyňatie detí spod írskej jurisdikcie.

4. Potom čo okresný súd dospel k záveru, že k neoprávnenému premiestneniu detí z krajiny obvyklého pobytu došlo, zameral svoju pozornosť na zisťovanie existencie závažných skutočností, pre ktoré by návrat detí nemohol nariadiť, a preto vo veci nariadil znalecké dokazovanie na účel zistenia vzťahu matky k maloletým deťom. Skutočnosti brániace návratu však nezistil ani z výpovedí rodičov, ani z nariadeného znaleckého posudku. Sťažovateľ tvrdil, že matka psychicky, resp. fyzicky týrala maloleté deti, avšak tieto tvrdenia nepreukázal. Ani okresný súd nezistil žiadne existujúce nebezpečenstvo v tom, že by návrat detí vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ich inak priviedol do neznesiteľnej situácie.

5. Proti tomuto rozhodnutiu podal sťažovateľ odvolanie. Krajský súd rozhodnutie okresného súdu napadnutým uznesením ako vecne správne potvrdil. Zdôraznil pritom, že rodič, ktorý chce krajinu, v ktorej má maloleté dieťa obvyklý pobyt, opustiť spolu s dieťaťom, má možnosť dohodnúť sa na tejto skutočnosti s druhým rodičom, a ak k takejto dohode nedôjde, má iné zákonné možnosti nahradenia súhlasu druhého rodiča s vystávaním dieťaťa.

6. Sťažovateľ s napadnutým uznesením krajského súdu nesúhlasí, považuje ho za neodôvodnené a vidí v ňom porušenie svojich práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Dôvodí, že krajský súd sa v napadnutom uznesení úplne opomenul zaoberať ním predostretými otázkami právnej a skutkovej povahy. Krajský súd sa podľa jeho názoru nezaoberal ani jednou z jeho odvolacích námietok, nespomenul a neskonštatoval ich právnu významnosť alebo naopak bezvýznamnosť, z čoho vyvodzuje, že takto by spravodlivý proces vyzerat' nemal. Porušenie čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 ods. 1 dohovoru odôvodňuje poukazom na závery rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) č. 41615/07 vo veci Neulinger a Shuruk v. Švajčiarsko zo 6. júla 2010. V tejto súvislosti uvádza, že *„ESLP vyžaduje preskúmanie najlepšieho záujmu dieťaťa v širšom kontexte ako len vo vzťahu k posúdeniu, či nie sú dané okolnosti podľa čl. 13, resp. čl. 20 Haagskeho dohovoru, teda výnimky z povinnosti nariadiť návrat. Rozsah posudzovania najlepšieho záujmu dieťaťa a rozsah dokazovania, ktoré sú vyvoditeľné z aktuálnej judikatúry ESLP, nebol v konaní a rozhodovaní okresného súdu zohľadnený.“*. Vzápätí poukázal na rad zásad, ktoré vzišli z judikatúry ESLP k problematike medzinárodných únosov detí a s poukazom na ne kritizuje krajský súd v tom smere, že nevykonal dokazovanie k otázke, či maloleté deti nebudú po návrate do krajiny ich obvyklého pobytu vystavené fyzickej alebo duševnej ujme, a teda či nie je dôvod na nevyhovenie návrhu matky na nariadenie návratu maloletých detí. Okresný súd a následne ani krajský súd sa podľa názoru sťažovateľa nezaoberali otázkou zdravotného stavu matky, ani tým, ako tento stav môže ovplyvniť maloleté deti po ich návrate do Írska.

7. Zároveň sa sťažovateľ podanou ústavnou sťažnosťou domáha, aby ústavný súd na základe ním uvedených skutočností postupom podľa § 52 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nariadil dočasné opatrenie, ktorým odloží vykonateľnosť napadnutého právoplatného rozhodnutia. Tento návrh odôvodňuje poukazom na najlepší záujem maloletých detí, ktoré na podklade rozhodnutia okresného súdu v spojení s napadnutým rozhodnutím krajského súdu majú byť navrátené do Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska – do neznáameho prostredia, kde ani otec ani matka týchto detí nemajú

prácu, bývanie ani žiadne zázemie. Výkon týchto rozhodnutí by spôsobil podľa názoru sťažovateľa nenávratnú ujmu na zdraví, psychike a živote maloletých detí.

8. Na základe uvedeného sťažovateľ v petite navrhuje, aby ústavný súd vo veci jeho sťažnosti vydal tento nález:

„Základné právo [redacted], [redacted], mal. [redacted] [redacted] a mal. [redacted], [redacted] v konaní vedenom na Krajskom súde v Košiciach pod sp. zn. 8CoP/291/2017 zaručené čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práva základných slobôd a základné právo zaručené čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd porušené boli.

Uznesenie Krajského súdu v Košiciach zo dňa 20. novembra 2017, č. k. 8CoP/291/2017-644 sa zrušuje.

Krajskému súdu v Košiciach sa prikazuje, aby vo veci znovu konal a rozhodol.

Sťažovateľom priznáva právo na náhradu trov konania v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky, ktoré je Krajský súd v Košiciach povinný uhradiť sťažovateľovi na účet právneho zástupcu sťažovateľov v lehote do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

II.

9. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

10. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

11. Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

12. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

13. O zjavne neopodstatnený návrh ide vtedy, ak ústavný súd pri jeho predbežnom prerokovaní nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98). V zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie návrhu pre jeho zjavnú neopodstatnenosť aj absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným konaním alebo iným zásahom do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej. Inými slovami, ak ústavný súd nezistí relevantnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých navrhovateľ namieta, vysloví zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti a túto odmietne (obdobne napr. III. ÚS 263/03, II. ÚS 98/06, III. ÚS 300/06).

14. Podľa čl. 19 ods. 2 ústavy každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.

15. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

16. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom

zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

17. Podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

II. 1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru

18. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

19. Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, pričom jeho súčasťou je aj ochrana, ktorá sa účastníkovi konania poskytuje v odvolacom konaní, t. j. v konaní, v ktorom sa podaním riadneho opravného prostriedku domáha ochrany svojich práv pred odvolacím súdom z dôvodov, ktorých uplatnenie umožňuje procesné právo. Ak účastník konania splní predpoklady ustanovené zákonom na poskytnutie ochrany v odvolacom konaní, všeobecný súd mu túto ochranu musí poskytnúť v rozsahu, v akom sa preukáže existencia dôvodov na poskytnutie súdnej ochrany v takom konaní. Poskytnutie takejto právnej ochrany však, prirodzene, nemožno považovať za právo na úspech v odvolacom konaní (m. m. II. ÚS 4/94), ak každé také rozhodnutie odvolacieho súdu odpovedá na obsah odvolania ústavne konformným spôsobom a v rozsahu upravenom zákonom (čl. 46 ods. 4 ústavy).

20. Ústavný súd považuje za potrebné v prvom rade zdôrazniť, že nie je súdom vyššej inštancie rozhodujúcim o opravných prostriedkoch v rámci sústavy všeobecných

súdov. Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav, a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (*mutatis mutandis* I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 268/05).

21. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02) do obsahu základného práva na súdnu ochranu, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá má základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Do práva na spravodlivý proces nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov. Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia (po vykonaní dôkazov a ich vyhodnotení) skutkový stav a po použití relevantných právnych noriem vo veci rozhodnú za predpokladu, že skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné a že neboli prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces.

22. Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je taktiež právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne

dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (III. ÚS 78/07, IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04).

23. Ústavný súd pripomína, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania (m. m. I. ÚS 241/07). Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (napr. II. ÚS 44/03, III. ÚS 209/04, I. ÚS 117/05). Rovnako EŠLP pripomenul, že súdne rozhodnutia musia v dostatočnej miere uvádzať dôvody, na ktorých sa zakladajú. Článok 6 ods. 1 dohovoru však nemožno chápať tak, že vyžaduje podrobnú odpoveď na každý argument, pričom odvolací súd sa pri zamietnutí odvolania môže obmedziť na prevzatie odôvodnenia nižšieho súdu (García Ruiz proti Španielsku z 21. 1. 1999).

24. Uvedené východiská bol povinný dodržiavať v konaní a pri rozhodovaní v napadnutej veci aj krajský súd, a preto bolo úlohou ústavného súdu posúdiť, či ich skutočne rešpektoval, a to minimálne v takej miere, ktorá je z ústavného hľadiska akceptovateľná a udržateľná.

25. Podľa § 123 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku v konaní o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní podľa osobitného predpisu alebo medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná, súd rozhoduje, či premiestnenie alebo zadržanie maloletého bolo neoprávnené a či je daný niektorý z dôvodov na nenariadenie návratu maloletého.

26. Právna úprava v Civilnom mimosporovom poriadku nadväzuje na konanie o návrat maloletého dieťaťa podľa Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí prijatého v Haagu 25. októbra 1980 a publikovaného

ako oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 119/2001 Z. z. (ďalej len „Haagsky dohovor“) a nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (ďalej len „*nariadenie*“).

27. Podľa čl. 1 písm. a) Haagskeho dohovoru cieľom tohto dohovoru je zabezpečiť okamžitý návrat detí, ktoré boli neoprávnene premiestnené do niektorého zmluvného štátu alebo sú v ňom zadržované.

28. Podľa čl. 3 Haagskeho dohovoru premiestnenie alebo zadržanie dieťaťa sa považuje za neoprávnené, ak

a) je porušením opatrovníckeho práva, ktoré nadobudla osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba buď spoločne, alebo samostatne podľa právneho poriadku štátu, na ktorého území malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním, a

b) v čase jeho premiestnenia alebo zadržania sa toto právo aj skutočne vykonávalo buď spoločne, alebo samostatne, alebo by sa takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu či zadržaniu.

Opatrovnícke právo uvedené v písmene a) možno nadobudnúť najmä priamo zo zákona alebo na základe rozhodnutia súdu alebo správneho orgánu, alebo na základe dohody platnej podľa právneho poriadku tohto štátu.

29. Podľa čl. 12 Haagskeho dohovoru ak bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo zadržané podľa článku 3 a v deň začatia konania pred justičným alebo správnym orgánom zmluvného štátu, v ktorom sa dieťa nachádza, neuplynula odo dňa neoprávneného premiestnenia alebo zadržania lehota jedného roka, nariadi príslušný orgán okamžite návrat dieťaťa.

Justičný alebo správny orgán nariadi návrat dieťaťa, aj keď sa konanie začalo po uplynutí lehoty jedného roka uvedenej v predchádzajúcom odseku, okrem prípadu, že sa preukáže, že dieťa sa už zžilo s novým prostredím.

Ak justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu má dôvod domnievať sa, že dieťa bolo premiestnené na územie iného štátu, môže zastaviť konanie alebo zamietnuť žiadosť o návrat dieťaťa.

30. Podľa čl. 13 Haagskeho dohovoru bez ohľadu na ustanovenie predchádzajúceho článku justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu nemusí nariadiť návrat dieťaťa,

ak osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá nesúhlasí s jeho vrátením, preukáže, že

a) osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá mala dieťa v osobnej starostlivosti, v čase premiestnenia alebo zadržania opatrovnícke právo skutočne nevykonávala alebo že súhlasila, či následne sa zmierila s premiestnením alebo zadržaním, alebo

b) existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie.

Justičný alebo správny orgán môže odmietnuť nariadiť návrat dieťaťa aj vtedy, ak zistí, že dieťa nesúhlasí s návratom, a ak dosiahlo vek a stupeň vospelosti, v ktorom je vhodné zohľadniť jeho názory.

Pri hodnotení okolností uvedených v tomto článku justičné a správne orgány vezmú do úvahy informácie o sociálnom prostredí dieťaťa, ktoré poskytol ústredný orgán alebo iný príslušný orgán štátu obvyklého pobytu dieťaťa.

31. Podľa čl. 20 Haagskeho dohovoru návrat dieťaťa podľa článku 12 možno odmietnuť, ak by to nepripúšťali základné princípy ochrany ľudských práv a základných slobôd dožiadaného štátu.

32. Podľa čl. 11 ods. 2 a ods. 4 nariadenia pri uplatňovaní článkov 12 a 13 Haagskeho dohovoru sa musí zabezpečiť, aby sa dieťaťu dala možnosť vyjadriť sa v konaní, ak sa to s ohľadom na jeho vek alebo stupeň vospelosti nejaví nevhodné. Súd nemôže odmietnuť návrat dieťaťa podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru, ak sa preukáže, že sa vykonali primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho návrate.

33. Vrátiac sa k obsahu ústavnej sťažnosti bohatej na skutkové okolnosti uvádzané sťažovateľom, je zrejmé, že sťažovateľ od ústavného súdu očakáva prehodnotenie záveru, ku ktorému dospeli všeobecné súdy v otázke posúdenia podmienok pre nariadenie návratu maloletých detí do miesta obvyklého pobytu podľa Haagskeho dohovoru a nariadenia, a v súvislosti s tým namieta nedostatočné odôvodnenie napadnutého uznesenia, z čoho vyvodzuje porušenie svojich práv.

34. Ústavný súd pri preskúvaní napadnutého uznesenia krajského súdu vychádzal zo svojho ustáleného právneho názoru, podľa ktorého odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového súdu a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane (II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08), pretože prvostupňové konanie a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok. Tento právny názor zahŕňa aj požiadavku komplexného posudzovania všetkých rozhodnutí všeobecných súdov (prvostupňového, ako aj odvolacieho), ktoré boli vydané v priebehu príslušného súdneho konania (IV. ÚS 350/09).

35. Ústavný súd sa preto najskôr oboznámil s uznesením okresného súdu zo 4. apríla 2017, ktorým tento nariadil návrat maloletých na územie Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska. V odôvodnení svojho rozhodnutia okresný súd poukázal na obsah návrhu matky, vyjadrenie sťažovateľa, kolízneho opatrovníka i prokurátora a na podklade výsledkov vykonaného dokazovania uviedol, že „... *odňatím maloletých detí z miesta ich obvyklého pobytu bola naplnená neoprávnenosť konania v zmysle Haagskeho dohovoru zo dňa 25.10.1980 a v zmysle Nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 a preto toto konanie musí byť považované za závažné vo všetkých svojich bodoch a aplikovateľné v každom členskom štáte na základe zmluvy o založení Európskeho spoločenstva.*

45. *Pokiaľ ide o určenie obvyklého pobytu detí, súd vychádzal z čl. 3 Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí prijatého v Haagu dňa 25. októbra 1980, publikovaného v oznámení Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky pod č. 119/2001 Z.z. (ďalej len „Dohovor“), keď mal v konaní preukázané, že maloletí sa narodili z manželstva rodičov v Írsku a od narodenia tam s nimi žili. Majú aj írské štátne občianstvo. Obe deti v Dubline navštevovali predškolské zariadenia, starší*

syn aj základnú školu. Tam až do 3.7.2016 žili v spoločnej domácnosti s oboma rodičmi. Z uvedeného mal súd preukázané, že deti nadobudli obvyklý pobyt na území Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska, pričom rozhodnutie tvoriť kompletnú rodinu a spolužitie v jednej domácnosti otec v konaní nijako nespochybnil.

46. Súd má teda jednoznačne za preukázané, že maloleté deti [REDAKOVANÉ] nadobudli svoj obvyklý pobyt v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska, kde prežili väčšinu svojho života.

47. Z vykonaného dokazovania má súd za preukázané, že rodičovské práva a povinnosti k maloletým deťom po ich narodení nadobudli obaja rodičia a do odchodu otca s nimi na Slovensko spoločne vykonávali v spoločnej domácnosti v Dubline.

48. Z uvedených dôvodov má tunajší súd za preukázané, najmä z výsluchu oboch rodičov, že k neoprávnenému premiestneniu detí otcom v zmysle Dohovoru skutočne došlo.

49. Na základe uvedeného má súd za to, že otec svojim konaním preukázal svoj zlý úmysel opustiť Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska tým, že tak ako boli s matkou detí dohodnutí, po uplynutí prázdnin bez súhlasu matky maloleté deti do Írska nevráti, čím ich neoprávnené premiestnil z krajiny ich obvyklého pobytu.

50. Matka opakovane zdôrazňovala, že otcovi súhlas na zmenu obvyklého pobytu detí nikdy nedala. Potom, ako otec matke oznámil, že sa zo Slovenska už s deťmi nevráti, okamžite sa obrátila na príslušné orgány so žiadosťou o návrat detí do krajiny ich obvyklého pobytu.

51. Preto súd dospel k záveru, že skutočne došlo k neoprávnenému premiestneniu detí z krajiny obvyklého pobytu.“.

36. Následne sa okresný súd v zmysle čl. 13 Haagskeho dohovoru zaoberal otázkou, či existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by maloleté deti vystavil fyzickej alebo duševnej ujme, alebo ich inak priviedol do neznesiteľnej situácie. Na tento účel nariadil znalecké dokazovanie (znalkyňou z odboru psychológie, odvetvia klinickej psychológie detí a dospelých [REDAKOVANÉ], pozn.) zamerané na posúdenie vzťahu matky k maloletým deťom. Zo znaleckého posudku okresnému súdu vyplynulo okrem iného i to, že väzby k obom rodičom u maloletých detí sú zachované (maloleté deti matku neodmietajú ani nevylučujú zo svojho okolia). S ohľadom na závery znaleckého posudku okresný súd

uzavrel, že nezistil závažné skutočnosti, pre ktoré by návrat maloletých detí nemohol nariadiť. Podľa názoru okresného súdu „... otec v tomto konaní, ani v konaniach, ktoré inicioval na Slovensku, nepreukázal svoje tvrdenia o psychickom alebo fyzickom týraní maloletých detí zo strany matky, nezistil ani žiadne existujúce nebezpečenstvo v tom, že by návrat detí vystavil fyzickej, alebo duševnej ujme, alebo ich inak priviedol do neznesiteľnej situácie. Pre úplnosť súd uvádza, že predloženým znaleckým posudkom [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] sa súd nemohol zaoberať, pretože bol vyhotovený bez prítomnosti a vyšetrenia matky, len na základe tvrdení otca maloletých detí a teda ho považoval za neobjektívny. Zo žiadneho reprodukovateľného dôkazu nevyplýva, že by matka nemala záujem sa do Írska vrátiť, inak by jej návrh a celé konanie, ktorého sa zúčastnila, nemalo zmysel. Matka od začiatku deklaruje svoju vôľu vrátiť sa do Írska, kde sa chce riadne zamestnať, kde si udržiava do dnešného dňa prenájom bytu, za ktorý mesačne platí 900, EUR.

53. Súd chce v tomto bode taktiež poznamenať, že vo výroku nebol nariadený návrat detí do krajiny ich obvyklého pobytu bez prítomnosti otca. Práve naopak, súd rešpektuje ich väzbu na otca, ktorý ich má do Írska vrátiť. Nakoniec, on sám inicioval konanie o úpravu práv a povinností k deťom, v tejto veci už Írsky súd nariadil viaceré pojednávania. V tejto veci je pred Írskym súdom vytýčený ďalší termín pojednávania na 15.5.2017.

54. Otcovi zároveň po návrate nič nebráni podať na príslušnom súde žiadosť o udelenie súhlasu s vycestovaním.“.

37. Ústavný súd sa následne oboznámil s obsahom napadnutého uznesenia krajského súdu, ktorý potvrdil rozhodnutie okresného súdu ako vecne správne, pričom podľa § 387 ods. 2 CSP sa v odôvodnení obmedzil iba na skonštatovanie správnosti jeho dôvodov, keď uviedol:

„Na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia konštatuje, že maloletí sa narodili v Spojenom kráľovstve veľkej Británie a Severného Írska, kde žili prevažnú väčšinu svojho života, rástli, navštevovali školské zariadenie, našli si kamarátov a začlenili sa do sociálneho prostredia až do ich neoprávneného premiestnenia na Územie Slovenskej republiky. Konštatuje, že z vykonaného dokazovania je nesporné že obvyklým miestom

pobytu maloletého je Írsko. Zdôrazňuje, že obaja rodičia majú rovnaké rodičovské práva a povinnosti k maloleťmu dieťaťu a rovnako tak maloleté dieťa má právo poznať a stretávať sa s oboma rodičmi, budovať si s nimi vzťah, pretože sa jedná o najbližšie osoby v jeho živote, má právo vyrastať v prostredí, ktoré dôverne pozná, kde sa narodil, kde má kamarátov a je začlenený do sociálneho prostredia, a kde má možnosť rozvíjať svoj vzťah a citové väzby s oboma rodičmi a až následne poznávať a budovať si vzťahy s ostatnými príbuznými... Zdôrazňuje, že konanie o návrat maloleťých do krajiny ich obvyklého pobytu nie je konaním o úprave výkonu rodičovských práv a povinností k nim, pretože o tejto otázke má právomoc konať príslušný súd v mieste obvyklého pobytu maloleťých detí. Otec má právo vycestovať spolu s maloleťými do Írska a v rámci prebiehajúceho konania na príslušnom súde podať návrh na ich zverenie do jeho starostlivosti. K odvolacím námietkam otca ohľadom neschopnosti matky postarať sa o maloleťých v dôsledku jej zdravotného stavu a jej nezáujmu maloleťých ako aj jej neschopnosť zabezpečiť maloleťým podmienky pre návrat do krajiny ich obvyklého pobytu poukazuje na to, že v prípade ak takáto situácia nastane ma otec zákonnú možnosť podať návrh na príslušný súd o nahradenie súhlasu matky s vystáňovaním maloleťých z miesta ich obvyklého pobytu z dôvodu, že matka maloleťých sa nedokáže o nich postarať, jej zdravotný stav jej neumožňuje zabezpečovať starostlivosť o nich v krajine ich obvyklého pobytu a on ako otec nemá možnosti a schopnosti zabezpečiť riadnu starostlivosť o maloleťých iným spôsobom ako vystáňovaním sa do svojej domovskej krajiny, kde má rodinu a vytvorené vhodné podmienky pre starostlivosť o nich. V tejto súvislosti konštatuje, že je v najlepšom záujme maloleťého žiť a vyrastať v blízkom a pravidelnom kontakte s oboma rodičmi, v mieste svojho obvyklého pobytu, preto zo zreteľom na práva dieťaťa obsiahnuté v Dohovore o právach dieťaťa musia obaja rodičia, ktorý sa rozhodli, že sa ich dieťa narodí, bude vyrastať a teda nadobudne obvyklý pobyt v zahraničí, túto skutočnosť akceptovať a v záujme dieťaťa sa jej prispôbiť aj za predpokladu, že na ich strane resp. na strane jedného z nich nastala taká zmena pomerov, v dôsledku ktorej niektorý z rodičov nechce žiť v krajine, kde má dieťa obvyklý pobyt a na zmene pomerov miesta pobytu maloleťého dieťaťa sa nevedeli dohodnúť. Zdôrazňuje, že rodič, ktorý chce krajinu, v ktorej má maloleté dieťa obvyklý pobyt opustiť spolu s dieťaťom má možnosť dohodnúť sa na tejto

skutočnosti s druhým rodičom, a ak takejto dohode nedôjde má iné zákonné možnosti nahradenia súhlasu druhého rodiča s vystaňovaním dieťaťa.“

38. Na základe uvedeného dospel ústavný súd k záveru, že okresný súd a v nadväznosti naň i krajský súd skúmali relevantné aspekty pre rozhodnutie o návrhu matky na nariadenie návratu maloletých detí na územie Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska. Vo svojich rozhodnutiach dospeli všeobecné súdy k zhodnému záveru, že krajinou obvyklého pobytu maloletých bezprostredne pred ich premiestnením bolo Írsko [čl. 3 písm. a) Haagskeho dohovoru], a poukázali na skutkové okolnosti a kritériá, na základe ktorých k tomuto záveru dospeli. Vysporiadali sa i s otázkou, či premiestnenie maloletých na územie Slovenskej republiky predstavovalo porušenie opatrovníckeho práva, keď uviedli, že opatrovnícke právo k maloletým nadobudla matka zo zákona, a to narodením maloletých detí a zároveň ako manželka sťažovateľa. Uviedli skutkové okolnosti, na základe ktorých dospeli k záveru, že matka svoje opatrovnícke právo voči maloletým aj reálne vykonávala, a taktiež uviedli okolnosti, z ktorých je zrejmé, že matka sa s premiestnením nezmierila a ani s ním nesúhlasila [čl. 13 písm. a) Haagskeho dohovoru]. Konajúce súdy sa vysporiadali aj s otázkou, či je daná existencia dôvodov, pre ktoré by nenariadili návrat maloletých. V tejto súvislosti produkovali množstvo dôkazov, ktoré doplnili o znalecké dokazovanie z odboru detskej psychológie, čím preskúmali celkovú rodinnú situáciu vrátane tvrdení sťažovateľa o vážnej ujme, ktorá mala maloletým deťom v prípade ich návratu hroziť. Otázkou záruk podľa čl. 11 ods. 4 nariadenia mal krajský súd primerane zodpovedanú tým, že matka dočasne zabezpečila bývanie u jej sestry s tým, že po návrate do Írska si nájde vlastné bývanie (v čase konania pred okresným súdom matka udržiavala v Írsku prenájom bytu, za ktorý platila 900 € mesačne, pozn.). Preto pokiaľ sťažovateľ namietal nedostatočné dokazovanie vo vzťahu k zodpovedaniu tejto otázky, ústavný súd rovnako ako krajský súd pripomína, že konanie o návrat maloletých do krajiny ich obvyklého pobytu nie je konaním o úprave výkonu rodičovských práv a povinností k nim. Hlbšie skúmanie problematiky súvisiacej s materiálnym zabezpečením maloletých detí je nepochybne nutné, avšak jej komplexné riešenie, vzhľadom na presah predmetu konania o návrat maloletých, bude vecou príslušných orgánov Írska.

39. Ústavný súd v tejto súvislosti už judikoval, že pod právom na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru vo vzťahu k vykonávaniu dokazovania treba rozumieť, že účastníkovi konania musí byť poskytnutá možnosť podieľať sa zákonom ustanoveným spôsobom na dokazovaní (III. ÚS 60/04). Do obsahu tohto práva však nepatrí právo účastníka konania (dotknutej osoby) vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (m. m. I. ÚS 97/97), ani domáhať sa toho, aby všeobecné súdy preberali alebo sa riadili výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorý predkladá účastník konania (II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03). Právo na súdnu ochranu nemôže byť porušené tým, že všeobecný súd vysloví svoj právny názor, rozhodne na jeho základe a svoje rozhodnutie náležite odôvodní (II. ÚS 77/06).

40. Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti (napr. I. ÚS 67/06) uvádza, že z princípu nezávislosti súdov podľa čl. 144 ods. 1 ústavy vyplýva tiež zásada voľného hodnotenia dôkazov. Pokiaľ všeobecné súdy uvedené ústavné garancie rešpektujú (teda najmä čl. 46 až čl. 50 ústavy), ústavný súd nie je oprávnený znovu „hodnotiť“ hodnotenia dôkazov všeobecnými súdmi, a to dokonca ani vtedy, keby sa s hodnotením sám nestotožňoval (II. ÚS 593/2011).

41. Vychádzajúc z uvedeného nemožno podľa názoru ústavného súdu považovať napadnuté uznesenie za neodôvodnené a ani za arbitrárne, t. j. také, ktoré by bolo založené na právnych záveroch, ktoré nemajú oporu v právnej norme, resp. popierajú jej podstatu, zmysel a účel, preto sa ústavný súd s námietkami sťažovateľov v tejto časti nestotožnil a sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

II. 1. K namietanému porušeniu základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru

42. V súvislosti s namietaným porušením hmotných práv sťažovateľov (čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 dohovoru) ústavný súd konštatuje, že všeobecné súdy, rešpektujúc

ustavnoprosesné princípy garantujúce základné práva účastníkov konania na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie, v konaní o ochranu týchto práv a v spojení s nimi posúdili aj namietané porušenie už uvedených hmotných práv sťažovateľov, keď v rámci tohto konania rešpektovali existujúcu právnu úpravu, ktorú primeraným spôsobom interpretovali a aplikovali, komplexne posúdili skutkové okolnosti prípadu a rozhodujúce skutočnosti pre legitímnosť zásahu do týchto hmotných práv sťažovateľov, a na tomto základe rozhodli o návrhu matky na nariadenie návratu maloletých detí do krajiny ich obvyklého pobytu. Ústavný súd dospel k záveru, že aj z hľadiska posúdenia týchto práv nebol postup všeobecných súdov ani svojvoľný a ani arbitrárny a ich rozhodnutia sú aj z pohľadu poskytnutej ochrany týchto práv ústavne udržateľné.

43. Vzhľadom na uvedené ústavný súd nezistil dôvod na prijatie sťažnosti ani v tejto jej časti a odmietol ju už pri predbežnom prerokovaní taktiež z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

44. Ústavný súd už iba v závere právneho zástupcu sťažovateľov upozorňuje, že k sťažnosti nepripojil žiaden právne relevantný doklad, z ktorého by vyplynulo, že ho maloletí sťažovatelia prostredníctvom zákonného zástupcu, resp. ich kolízny opatrovník na podanie tejto sťažnosti splnomocnili (§ 20 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

45. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti bolo bezpredmetné rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľov v nej uplatnených vrátane ich návrhu na odklad vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. januára 2018